

גמרא:

והוינן בה: למה צריכה המשנה להשמיענו שיעור העצים? שהרי תנינא חדא זימנא שיעור של דבר העומד להסקה.

דתנן לעיל [פ ב]: קנה — כדי לעשות קולמוס.

אם היה עב או מרוסס סדוק, שאינו עומד אלא להסקה, שיעורו כדי לבשל ביצה קלה שבכביציה, טרופה, מעורבבת בשמן, ונתונה באילפס.

ומתריצין: מהו דתימא התם הוא דלא חזי הקנה למירי מלבד הסקה, אבל עצים, דחזו לכבא דאקלידא לעשות מהם שן של מפתח, הוה אמינא שיעורן אפילו כל שהוא.

קמשמע לן שדוקא בכדי לבשל ביצה קלה. כיון שעיקר שימוש העצים הוא להסקה.

שנינו במשנה: תבלין כדי לתבל ביצה קלה ומצטרפין זה עם זה.

ורמינהו: תנן במסכת ערלה: תבלין של

איסור משנים וג' שמות ממין אחד, כגון פלפל לבן ופלפל שחור ופלפל ארוך, שכולן מין פלפלין, וכל אחד יש לו שם אחר⁽²⁾, או אפילו הן משלשה מינין כגון פלפל וכמון וקנמון — אפורין משום ערלה ומצטרפין זה עם זה. שאם תיכלו בהם את התבשיל ולא היה בכל אחד בפני עצמו כדי לתבל אלא בצירוף שלשתן, הרי הן מצטרפין לאסור התבשיל⁽³⁾.

ואמר חזקיה: במיני מתיקה שנו, שכולן ז-א טעמן מתוק הואיל וראויין למתק קדירה, הילכך הן מצטרפין לאסור, שהרי טעמן שוה.

ודייקין: טעמא דמצטרפים, משום דחזו למתק את הקדירה. הא לאו הכי, כגון בשאר מיני תבלין שאינם ממתקין, לא מצטרפין.

ואילו מתניתין אינה מחלקת בכך, אלא כל מיני תבלין מצטרפין לשיעור הוצאה, אעפ"י שאינם ראויים לשימוש ביחד. שהרי אין טעמן שוה⁽¹⁾?

ומתריצין: הכי נמי, חזו למתק.

חטאת דשני איסורים אין מצטרפין [עייין לעיל עא א], מ"מ לענין מלקות מצטרפין אפילו שני איסורים.

ועוד פירשו, דאסורין היינו בתערובת לח בלח, כגון שנפלו לקדירה ונתנו בה טעם. ומצטרפין היינו בתערובת יבש שאין בה נתינת טעם, שאפילו אם יש בהיתר כדי ביטול ביחס לכל אחד מהאיסורים, אינם בטלים עד שיהא כנגד כולם כדי ביטול.

1. הקשה הרמב"ן, דמאי קשיא מאיסורים לענין

2. והתוס' בד"ה תבלין מפרשים, דשנים וג' שמות היינו שלשה איסורים שונים, כגון פלפל של ערלה ופלפל של כלאי הכרם ופלפל של עיר הנדחת.

3. רש"י. ולפירושו "אסורין ומצטרפין" חדא מילתא היא [תוס' עבודה זרה סו א ד"ה תבלין]. אולם דעת תוס' בד"ה אסורין, דתרי מילי נינהו, דאסורין היינו לאסור באכילה ומצטרפין היינו למלקות. ואע"ג דשני איסורים הן [לשיטתם עייין הערה קודמת] ומצינו לענין חיוב

שנינו במשנה: קליפי אגוזין וקליפי רימונים סטים ופואה כדי לצבוע בגד קטן.

ורמינהו: תניא: המוציא סמנים שרויין שצובעים בהם, שיעורן כדי לצבוע בהן מעט צמר לדוגמא, כדרך הצבע שמראה את הגוון על הצמר לאנשים אם הם חפצים בגוון זה או זה, ושיעור זה מקביל לכמות הסמנים שצריך לאירא לסתום את פי הקנה שהאורג מגלגל עליו את חוט הערב.

ושיעור זה קטן מכדי לצבוע בגד קטן, וקשיא מברייטא אמתניתין?

ומתריצין: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: שאני קליפי אגוזין לפי שאין אדם טורח לשרות סממנים בכמות שאינה מספיקה רק כדי לצבוע בהן דוגמא לאירא אלא כשהוא צריך לשרות הוא שורה לפחות כדי לצבוע בגד קטן, הלכך אין חשיבות בפחות משיעור זה. אבל סמנים שרויין יש בהם חשיבות גם בשיעור קטן מזה.

שנינו במשנה: מי רגלים.

תנא: מי רגלים עד מ' יום אבל אם שהו יותר מכן אינם ראויים לכיבוס.

שנינו במשנה: נתר.

תנא: נתר אלכסנדרית ולא נתר אנפנטרין [שמות של מקומות].

שנינו במשנה: בורית.

אמר רב יהודה: בורית זה חול.

ומקשינן: והתניא: הבורית והחול משמע ששני דברים הם?

ומתריצין: אלא מאי בורית? כבריתא גפרית⁽²⁾.

מיתיבי מהא דתניא: הוסיפו עליהן עוד דברים שנוהג בהם דיני שביעית החלביצין, והלעינון לענה, והבורית.

ואי סלקא דעתך דבורית היינו כבריתא, כבריתא מי איתא בשביעית?

והתניא: זה הכלל: כל שיש לו עיקר,

חזי למתק בהם, דהיינו שראויין יחד לתבל בהם ביצה.

2. רש"י. והריטב"א הקשה, א"כ פשיטא שאין שביעית נוהגת בו ולמה צריך להביא מברייטא ד"זה הכלל"?

אלא כבריתא הוא מין גידולי קרקע. ו"כל שאין לו עיקר" ג"כ אין הכונה שאין לו שרש בארץ כלל, דזה פשיטא שאין בו שביעית, אלא שלוקטים אותו ביחד עם השרש ואין מניחין לו עיקר בארץ, וקושית הגמרא היא שכבריתא הוא דבר שנלקט עם עיקרו.

שיעורי שבת, דבאיסורים ודאי שני מינים אין מצטרפין אבל לענין שבת הלא שנינו לעיל [עו בן שכל האוכלים מצטרפין לגרוגרת כיון ששיעוריהם שוים, וה"נ כל מיני תבלין שיעורן שוה.

ותירץ דיש לחלק, דבכל אוכלין שיעורן הוא מצד עצמן, דגרוגרת הוא שיעור אכילה, ולכן מצטרפין אוכלין שונים. אבל תבלינים, שיעורן הוא מצד שראויין לתבל ביצה, ואיך יצטרפו שני תבלינים שאין טעמן שוה שהרי אם תתבל בהם ביצה אינה מתובלת בכך. ומתרתת הגמרא דה"נ

מאבני המזבח, ומעפר המזבח, מקק ספרים ומקק מטפחותיהם, החלק שכורסם בספרים או במטפחת שלהם ע"י תולעת הספרים שנקראת מקק — כל שהוא. לפי שמצניעין אותו לגונזן שכל דבר קדש טעון גניזה, הלכך אפילו כל שהוא, חשוב.

רבי יהודה אומר: אף המוציא משמשי עבודה זרה — כל שהוא.

שנאמר "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", הרי שהחשיב הכתוב אפילו כל שהוא לענין איסורו [וכשמוציאו מביתו תיקון גדול הוא עושה שמוציא עבודה זרה מביתו. רע"ב] הילכך חייב עליו אפילו בכל שהוא.

גמרא:

ומבארינן: פלפלת כל שהוא למאי חזיא? לריח הפה שהוא מעביר ריח רע מהפה.

שנינו במשנה: עטרן כל שהוא.

ומבארינן: למאי חזיא? לצילחתא שראוי הוא לרפואה לאדם שיש לו כאב חצי הראש.

שנינו במשנה: מיני בשמים כל שהן.

תנו רבנן: המוציא פלפלת ריח רע — כל שהוא, שמשמשין בו להכריח מזיקין מחולין ותינוקות.

שמן טוב — כל שהוא. ארגמן צבע שצובעין בו ארגמן — כל שהוא שראוי הוא להרית. ובתולת הורד עלה של ורד שלא נפתח עדיין — אחת.

שנשרש בארץ — יש לו דיני שביעית. ושאין לו עיקר — אין לו שביעית. וגפרית אין לה שרש בארץ, ולמה נוהג בה שביעית? ומתצינן: אלא מאי בורית? אהלא.

ומקשינן: והתניא: והבורית ואהלא. משמע שבורית לאו היינו אהלא?

ומתצינן: תרי גוונא אהלא נינהו, וחד מינייהו הוא בורית. (3)

שנינו במשנה: קימוליא.

אמר רב יהודה: קימולא היינו שלוף דוין [לא נתפרש מהו. אבל זה שמו. רש"י].

שנינו במשנה: אשלג.

אמר שמואל: שאילתינהו לכל נחתי ימא יורדי הים ואמרו לי: שונאנה שמייה, ומשתבח בנוקבא דמרגניתא נקב המרגלית, ומפקי ליה ברמצא דפרזלא. ומוציאים אותו במסמר ארוך של ברזל [המפרש עה"ג נדה סב.].

מתניתין:

המוציא פלפלת — כל שהוא [אין הכונה לפלפל שהרי הוא בכלל תבלין ששנינו לעיל, אלא מה שהיו משתמשין להעביר ריח רע מהפה, רש"י, ועיין תוי"ט ורש"ש].

ועטרן פסולת הזפת — כל שהוא.

מיני בשמים, ומיני מתכות — כל שהן.

היינו חול ותרי גוונא חול הם, אלא דקים לה

3. לכאורה היה אפשר לתרץ כן לעיל, דבורית

ראש הפתילה השרוף. ומקנחין הנרות של המנורה מהאפר שבתוכן.

שנינו במשנה: מקק ספרים ומקק מטפחת.

אמר רב יהודה: מקק דסיפרי, תכך דשיראי תולעת המכרסמת את המשי, וכן כל אלו דלהלן, שמות תולעים: ואילא דעינבי, ופה דתאני, וזה דרימוני – כולחו, סכנתא לאוכלן.

ההוא תלמידא דהוה יתיב קמיה דרבי יוחנן, הוה קאכיל תאיני.

אמר ליה התלמיד: רבי! קוצין יש בתאנים! שהתולעת דקרה לו בגרונו והיה נדמה לו שהוא קוץ.

אמר ליה רבי יוחנן: קטליה פה, התולעת ששמה פה, הרגה לדין, לזה!

מתניתין:

המוציא קופת הרוכלין, קופסא קטנה של מוכרי בשמים, אף על פי שיש בה מינין הרבה של בשמים – אינו חייב אלא חטאת אחת. שהכל נחשב להוצאה אחת. (4)

זרעוני גינה – פחות מכגרוגרת, ואעפ"י שבכל האוכלים השיעור הוא כגרוגרת [כדלעיל עו ב] מכל מקום, מה שעומד לזריעה שיעורו בפחות מכגרוגרת. [היינו קרוב לגרוגרת, רמב"ם בפיהמ"ש].

שנינו במשנה: מיני מתכות כל שהן.

ומבארין: למאי חזו? תניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן [מחט שתחוב בראש מלמד הבקר שמכון אותם לחרישה].

תנו רבנן: האומר הרי עלי להביא ברזל לבדק הבית במקדש ולא פירש כמה.

אחרים [רבי מאיר] אומרים: לא יפחות מאמה על אמה ברזל.

ומבארין: למאי חזיא? אמר רב יוסף: לכליא עורב שהיו שמים על גג ההיכל טבלאות של ברזל, מיוחדות בשפתן, בגודל אמה על אמה, כשהן זקופות על צידן, כדי למנוע מהעורבים לישוב על גג ההיכל.

ואיכא דאמרי אותו ענין בלשון שונה: אחרים אומרים: לא פחות מ"כליא עורב".

ומבארין: וכמה שיעורו? אמר רב יוסף: אמה על אמה.

וממשיכה הברייתא: אם אמר: הרי עלי נחשת – לא יפחות מנחשת בשווי מעה כסף.

תניא: רבי אליעזר אומר: לא יפחות מצינורא קטנה, מזלג קטן, של נחשת.

ומבארין: למאי חזיא? אמר אביי: שמחטטין בה את הפתילות. מסירין את

לגמרא דליכא בחול תרי גווני. תוד"ה תרי.

בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת כ"ש בבת אחת. ותירצו, דמיירי שנודע לו על מין אחד והביא עליו חטאת ושוב נודע לו על מין השני, דבכה"ג בשתי הוצאות היה חייב חטאת נוספת

4. הקשו תוס' בד"ה המוציא, דמאי קמ"ל, דפשיטא היא, דהא אפילו בהוציא וחזר והוציא

שיעור הוצאתם כדי לזבל קלח של כרוב, דברי רבי עקיבא. וחכמים אומרים: כדי לזבל כרישא חציר.

הרי שגרעין אחד בלבד [שהכרוב והכרישא באים ממנו] חשוב, ומדוע לא יתחייב על הוצאת גרעין אחד?

ומתריצין: אמר רב פפא: הא דחייב על זבל לצורך גרעין אחד, משום דזריע. כבר נזרע הגרעין ויש לו חשיבות בפני עצמו שאדם טורח לזבל אותו.

הא דלא חייב אלא על הרבה גרעינים, דלא זריע. לפי שאין אדם טורח להוציא נימא גרעין אחת לשדה לזריעה.

שנינו במשנה: זרע קישואין.

תנו רבנן: המוציא גרעינין של תמרה, אם לנטיעה (2) שתיים. אם לאכילה — כמלא פי חזיר.

וכמה מלא פי חזיר? אחת.

ראוי לנכרי. [כמו שאמרו בגמרא דגרעיני תמרה שיעורן כמלא פי חזיר, ואעפ"י שישראל אסור לגדל חזירין, הרי שמשערין בנכרין]. ומ"מ כך הוא האמת דחגב אין טעון שחיטה כדמוכח להלן בגמרא.

והתוס' בד"ה דלא, הביאו מבה"ג, דילפינן מדכתיב "ואת כל נפש החיה הרומשת במים", דהיינו דגים, ולאחר מכן כתיב "ואת כל נפש השורצת" דהיינו חגבים. משמע שאין טעונים שחיטה כדגים.

2. היינו שהם ראויים לנטיעה או במקום שרגילין

רבי יהודה בן בתירה אומר: אפילו לא הוציא אלא חמשה גרעינים בלבד חייב חטאת. זרע קישואין — שנים. שהוא חשוב יותר משאר זרעוני גנה [דברי הכל הוא, רמב"ם בפיהמ"ש]. וכן זרע דילוועין — שנים, זרע פול המצרי — שנים.

המוציא חגב חי טהור — כל שהוא. כלומר, אפילו הוא קטן ביותר, כיון שמצניעין אותו לקטן לשחק בו.

חגב מת — כגרוגרת, כשיעור כל האוכלין, שהרי חגב טהור מותר לאכלו בלא שחיטה. (1)

צפורת כרמים מין צפור בין חיה בין מתה — כל שהוא, לפי שמצניעין אותה לרפואה. כדמפרש בגמרא.

רבי יהודה אומר: אף המוציא חגב חי טמא — כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו. ובגמרא יתבאר במה נחלקו ת"ק שסובר כן רק בחגב חי טהור, ורבי יהודה.

גמרא:

ורמינהו: תנן [לעיל פ ב]: זבל וחול הדק

על הוצאה השניה, אבל בהוצאה אחת פטור על המין השני דהוי הכל כמו דבר אחד.

ועוד תירצו, דהחידוש הוא למ"ד תמחויין מחלקין [לעיל עא, א] דהיינו אם אכל שתי כזיתים שכל אחד נתבשל בצורה אחרת חייב חטאת על כל אחת ואחת, וס"ד דה"ה מינים מחלקים. ועיין מהרש"ל ומהרש"א.

1. כתב תוס' הרא"ש דמכאן אין ראייה דחגב אין טעון שחיטה. דאפשר לפרש דמת היינו שחוט. ועוד, דאף אם היה אסור לישראל לאוכלו בלא שחיטה ג"כ היה שיעורו כגרוגרת דהרי